

27 Afstemming (21) Afstemming met en in de handen van Leike

In gesprek met Leike van Oss en Alessandro Baricco

Harrie Regtering¹

30112023

in het programma van de *Mutatieweek* van augustus 2024 ruimt Leike opnieuw een plaats in voor de Italiaanse schrijver Alessandro Baricco. Je ziet het haar doen. Plaatjes heeft ze niet nodig om te verbeelden wat ze zegt en de nadruk te leggen op woorden. Met haar handen zet ze die expressief kracht bij.

Als ze uitlegt wat verdedigen voor Baricco betekent houden die handen aanvallers tegen en bij het overnemen van de aanval bewegen ze rollend naar voren en weer terug. Bij de systeemdefinitie - een systeem leeft wanneer de betekenis ervan overal aanwezig is, in dynamische zin – ballen die handen samen. Voor het onbeweeglijke, stervende systeem vallen ze langs haar zij. Inmiddels zijn er zoveel stervende systemen dat ‘Kinderen van de Nieuwe Tijd’ enorme problemen hebben in zich oriënteren in een wereld die met een permanente Update bezig is. Haar handen maken de beweging die daar het kenmerk van is.

Door toeval lees ik voorjaar 2018 eindelijk zelf Baricco. Zijn boeken staan in een gehuurd huisje in de Ligurische Alpen. Kennelijk zijn de eigenaars Baricco fans van het eerste uur. Terwijl ik in de boeken snuffel hoor ik Leike al zoveel jaar geleden tegen me zeggen: ‘Baricco, *De barbaren*, ken je dat al?’ Als in: volgens mij moet je dat gaan lezen, gezien waar jij nu mee bezig bent. Nu ik deze boeken in handen heb, volg ik dat advies alsnog. Leike, je had gelijk.

Is het erg dat Baricco aan me voorbij ging? Nee. Het spoor van zijn woorden, met name in *De barbaren*, kan ik nu naast die van mezelf leggen en dan verrijken met de zijne. Zijn woorden stonden in dertig afleveringen in 2006 in de krant (La Repubblica) alvorens een boek te worden. Die manier van werken is van alle tijden. Denk aan Kracauer die in de jaren dertig over de marges – film, straat, operette, sport, reclame, revu, circus - van de ‘hoogcultuur’ schreef om zijn tijdgenoten op breuken te wijzen. Zo schrijft Baricco over soortgelijke fenomenen in deze tijd in wat hij de ‘dorpen’ noemt: vanzelf sprekende praktijken in onze levens die ingrijpend aan het veranderen zijn. Benjamin en Adorno zijn dan niet zo ver weg. Benjamin is expliciet een inspiratie voor Baricco.

Baricco is letterlijk in Italië als verdedigende voetballer gesocialiseerd. Vanuit die houding doorgrond hij de aanvalstechnieken van de barbaren die de ‘dorpen’ (de wijn, het voetbal en andere dagelijkse levensvormen) plunderen. Het meer dan veel zeggendste stuk in *De barbaren* is voor mij ‘Ervaring’ (108 e.v.), waar hij het allemaal bij elkaar zet.

De grote breuk die de tijd doormaakt (de mutatie) wordt vanuit verwondering aan een micro analyse onderworpen. De breuk duidt hij aan als stappen zijwaarts in plaats van voorwaarts. Realistisch beseft Baricco dat de stappen ‘zijwaarts’ waarmee de ‘voorwaartse’ fase ten einde komt (174) niet zijn tegen te houden, maar hij blijft een verdediger met de pen. Het

¹ www.watknietbegrijp.nl; regte061@planet.nl

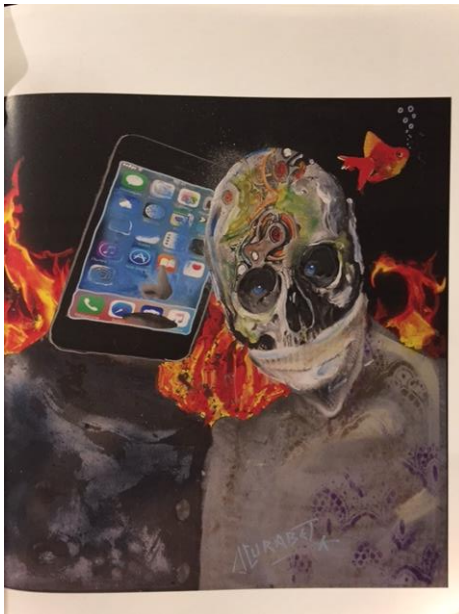
fenomeen en het mechanisme van stappen zijwaarts wordt prachtig toegelicht aan de hand van wat in en door de voorwaartse fase voortgebracht is. Alle produkten worden steeds meer verkocht via een veelvoud van kanalen die in een flits in de werkelijkheid punten in een reeks (sequentieel) aaneenrijgen. Bij de krant krijg je voor bijna niets alle Italiaanse klassiekers uit literatuur en film. Boeken met eerder bescheiden oplages krijgen ineens miljoenen verkoopcijfers. In de voorwaartse fase moest iemand eerst op zoek naar specialistische paden om er betekenis uit te halen, nu popt iets ineens als een samengesteld betekenisgeheel op. Dat is de evolutie in en tussen mensen.

Het verleden is voor Baricco niet intrinsiek meer waard dan het nieuwe, het is geen dun twijgje waaraan hij zijn eigen leven vastklampt. De door de barbaren geplunderde 'dorpen' zijn geen thema van een lofzang uit melancholie over wat verloren gaat. Maar verdedigers schakelen nu eenmaal aanvallers uit of laten ze tenminste niet scoren. Met alle middelen die daar bij horen of die de scheidsrechter niet ziet.

Dat is wat Baricco in *De barbaren* doet. Hij kan er in voetbaltermen over treuren dat Baggio op de bank wordt gezet omwille van het resultaat. En tegelijk de uitvinding bewonderen van het totaalvoetbal in de jaren zeventig. Met het plunderen van de andere 'dorpen' gaat hij op dezelfde manier om. Nieuwsgierig onthult hij wat als systeem kan blijven leven als een systeem waarvan de betekenis overal aanwezig is. Gelijk heeft hij.

Kieuwen (google) in plaats van longen, de in een flits zich aaneenrijgende sequentiële reeks punten in de werkelijkheid in plaats van het precies toenadering zoeken tot de dingen. Daar voltrekt zich de breuk tussen oud en nieuw. Denk er de handen van Leike maar weer bij.

(4 juni 2018)

Je denkt klaar te zijn met het schrijven over de handen van Leike en over Baricco. Twee dagen later, in de ochtendzon in het landelijke Baak vind ik boven op de stapel een dubbeldikke toekomstspecial² van de Groene (17 mei 2018). Daarin staat een interview met Baricco over deel 2 van *De barbaren: The Game* dat deze maand verschijnt (volgens Feltrinelli pas op 2 oktober, nu al wel digitaal beschikbaar). Best grappig dat deze special verschijnt in de week dat ik in Italië zelf met Baricco (deel 1) bezig ben.

Anne Branbergen schrijft het interview met Baricco mooi op. Zij weet alles over de binnenkant van Italië, zoals uit veel van haar publicaties blijkt. Misschien ging Branbergen ook bij Baricco op de Scuola Holden (Scouting 2018 Ci vediamo qui, nel mondo a venire

staat op de website, een verhaal apart) in Turijn langs omdat hij op 3 juni de afsluiting verzorgde van het Forum on European Culture in de Balie in Amsterdam.

² Overigens ook met een artikel van Luciano Floridi, 'Bang voor AI?' (47-51)

Baricco heeft in de tussenliggende tien jaar sinds *De barbaren* zijn onderzoek naar de ‘mens met kieuwen’ voortgezet. Die mens is inmiddels veel verder geëvolueerd. De toon van Baricco is op grond daarvan veranderd. Hij geeft zijn verdedigende werk op, is supporter geworden van de barbaren. In contrast daarmee typeert hij nu de ‘voorwaartse’ fase die we verlaten, als de cultuur van de onbeweeglijkheid, van de grenzen op alle gebied die tot religie verheven waren.

Als een van de meest gevraagde Europese duiders van dit moment is hij de positivist van deze tijd: alles wat er momenteel gebeurt is zinvol. Al toont hij, net als zijn grote voorbeeld Eco, ook zorgen over wat er gebeurt. De huidige mentale beweging van de mensheid is weliswaar riskant maar geniaal. De totems, de heiligenbeelden van de vorige eeuw worden vernietigd en dat moet ook.

‘Alles was ingeperkt, begrensd, geblokkeerd, informatie kon niet vrij bewegen. () (de nieuwe mens kijkt naar de in de vorige eeuw aangerichte ravage om zich heen en zegt) zo, het eerste wat ik ga doen, is zoveel mogelijk beweging creëren. Want het is in de onbeweeglijkheid dat een bepaalde “waarheid” een mythe kan worden. Dat een leugen een legende kan worden, zoals het nazisme. () Mensen blijven slecht als voorheen, en arrogant, en ambitieus, maar de beweging haalt de kracht eruit.’

De beweging heeft ook een andere elite dan die van de oude tijd: de mentale revolutie die de barbaren ontketenen komt voort uit een mensheid die voor tachtig of negentig procent technisch ingenieur is. Ze kunnen iets van heel verschillende gezichtspunten bekijken, verbinden dingen met elkaar, brengen bergen informatie en eenvoudige, problemen oplossende, handelingen bij elkaar dankzij de totale beheersing van digitale tools.

Laten we het daar nog maar eens over hebben. Ook aan de hand van de geografische kaarten die Baricco heeft gemaakt van de beweging boven en onder de aardoppervlakte die de digitale ontwikkeling kenmerkt. Baricco als de kartograaf daarvan laat zich ongetwijfeld met plezier lezen.

Ook dat ligt allemaal wel heel goed in de handen van Leike. Misschien vindt de *Mutatieweek* in 2024 bij Sioo plaats, omdat dit fundament van de beweging bij mensen als Leike daar al ligt. Zij hebben oog voor de breuken die in de marges ontstaan en gigantisch worden. Dan zijn zij al volop aan het experimenteren met nieuwe betekeniskaders en vormen van handelen, met nieuwe afstemmingen. Anders richten we toch gewoon een nederlandse Holden School op voor mensen uit organisaties die midden in de transformatie naar nieuwe oriëntatiekaders zoeken? En geven we Leike de sleutel ervan in handen?

(6 juni 2018)